

Hotovostní platební styk

JUDr. Dana Šramková, Ph.D.

Měna

- Tento pojem znamená:
 - konkrétní formu nebo druh **peněz**,
 - *konkrétní soustavu peněz zavedenou v určitém státě a systematicky upravenou právním řádem tohoto státu.*

Právní aspekty peněz

Právní podstatu peněz vyjadřují tři vzájemně provázané elementy:

1. Peněžní jednotka
2. Peněžní suma (částka)
3. Znak peněz:
 - Věc (§ 118 odst. 1 ObčZ)
 - Právní prostředek placení na území daného státu
 - **Platidla**, elektronické peníze ...

Platidla české měny

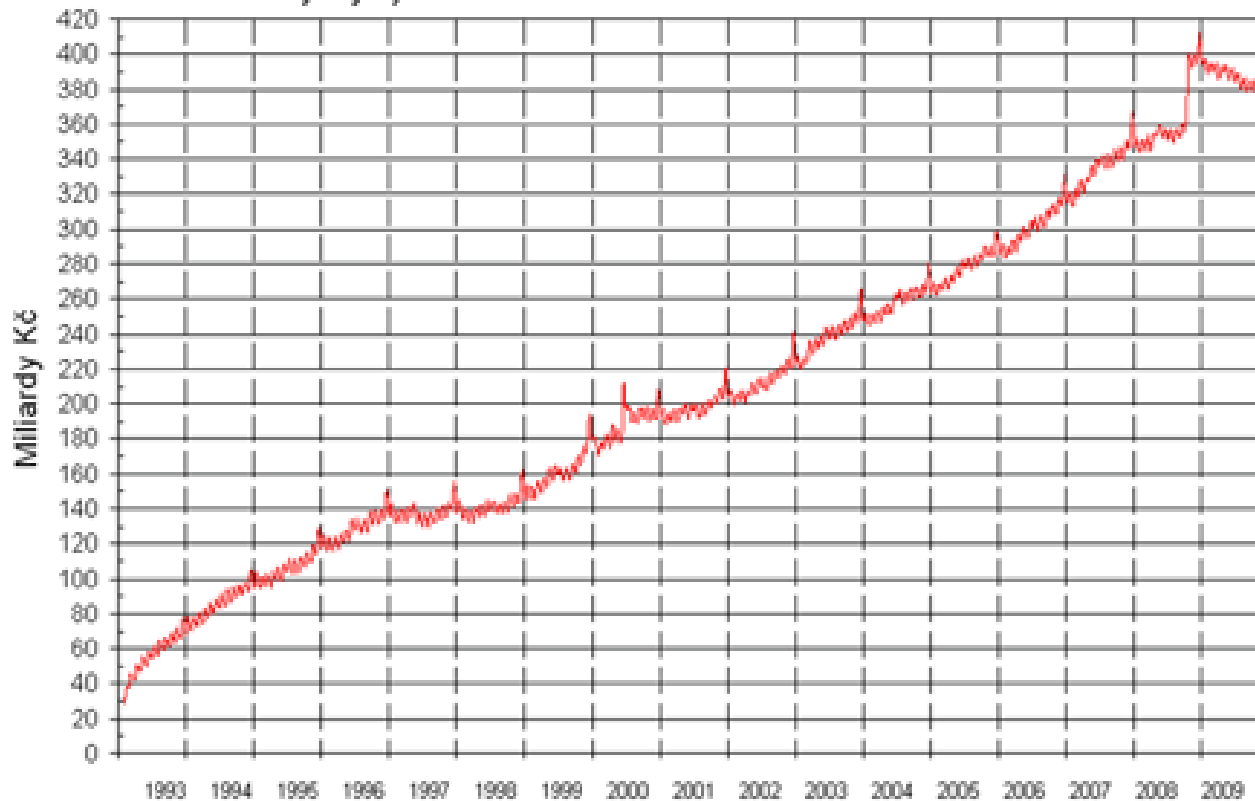
- Bankovky,
- oběžné mince,
- pamětní mince.

⇒ Platné bankovky a mince vydané ČNB jsou zákonnými penězi ve své nominální hodnotě při všech platbách na území České republiky.

Vývoj výše oběživa v ČR

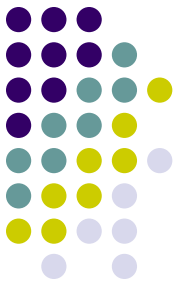

Vývoj výše oběživa od 8.2.1993 do 31.12.2009

Struktura peněz v oběhu

ke dni 31.12.2009

Platidlo:	V oběhu v mil. Kč:	Podíl v %:	V oběhu mil. ks:
bankovky	377 345,6	97,4%	349,8
oběžné mince	9 127,0	2,4%	1 647,9
pamětní mince	803,5	0,2%	1,6

Oběžné mince

- Platná kovová platidla oběžné mince o šesti nominálních hodnotách
- Podzim 2008 - konec 50 h (vyhl. ČNB č. 174/2008 Sb.)

Oběžné mince - pokračování

- Ražba - v Bižuterii Česká Mincovna, a.s., Jablonec (dříve též Německo, Kanada)
- **Lícová strana** (revers – „lev“) a **rub** (avers)

- Významný též: tvar a materiál (slitina)
- Bližší podoba: vždy vyhláška ČNB

Pamětní mince

- Razí se z drahých kovů
- Obvykle se razí stříbrné mince (200 Kč)
 - např. u příležitosti vstupu České republiky do schengenského prostoru
(vyhl. ČNB č. 101/2008 Sb.)
- Unikátní **pamětní zlaté mince** (2000 Kč až 10 000 Kč):
 - celozlaté či zajímavé např. kombinací stříbra o ryzosti 999/1000 - mezikruží a zlata o maximální ryzosti 999,9/1000 - střed mince (viz vyhl. ČNB č. 163/2004 Sb.)
- Dále <http://www.cnb.cz/cs/platidla/numismatika/>, k drahým kovům též viz www.puncovniurad.cz

Bankovky

- V současné době jsou v oběhu bankovky o sedmi nominálních hodnotách
 - od 50 Kč po 5 000 Kč
 - Podzim 2008 - konec 20 Kč (vyhl. ČNB č. 173/2008 Sb.)
 - Jaro 2011 – konec 50 Kč (vyhl. ČNB 21/2011 Sb.)

- Bankovka:
 - lícní strana (vyobrazena osobnost),
 - rubová strana,
 - nepotištěná část – tzv. kupon.

Bankovky - pokračování

- Bližší podoba: vždy vyhláška ČNB
- Nejvyšší četnost: nominál 1000 Kč
- Dne 1. dubna 2008 byly vydány do oběhu bankovky po 1 000 Kč vzoru 2008
 - vyhl. ČNB č.100/2008 Sb.
 - mezin. ocenění Bankovka roku
(<http://www.novinky.cz/clanek/152177-ceska-tisicovka-se-stala-svetovou-bankovkou-roku.html>)
- <http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/>

Oběh bankovek a mincí

- **Nucený oběh bankovek a oběžných mincí:**
§ 16 zákona č. 6/1993 Sb., o ČNB
- **Podrobnější úpravu** přijímání peněz a nakládání s nimi obsahuje hl. vyhláška ČNB č. **37/1994** Sb.:
 - **Není-li** dohodou mezi plátcem a příjemcem zákonných peněz stanoveno jinak, přechází na příjemce jejich převzetím odpovědnost za jejich správný počet a pravost.

Oběh bankovek a mincí

- pokračování

- Oprávnění ČNB **prohlásit za neplatné a stáhnout z oběhu** bankovky a mince, které ČNB vydala
 - s tím, že jejich nominální hodnotu uhradí výměnou za jiné nově vydané bankovky a mince
 - viz § 19 zákona č. 6/1993 Sb., o ČNB
- Příklady:
 - vyhláška ČNB č. 2/2007 Sb.: ukončení platnosti **bankovek vzor 1993**
 - vyhláška ČNB č. 79/2003 Sb.: ukončení platnosti **mincí po 10 a 20 haléřích**
 - ... **viz výše** (50 haléře, 20 korunové bankovky)

Oběh bankovek a mincí - pokračování

- **Odmítání tuzemských peněz bez zákonného důvodu**
 - trestný čin: ohrožování oběhu tuzemských peněz (viz § 239/2 TZ)
- **Zákonné důvody** – omezení co do:
 - **Kvality** a/nebo
 - **Kvantity** (viz dále)

Ad Kvalita: Peníze opotřebované a poškozené

- Zhoršení kvality původně bezvadných bankovek i mincí:
 - „přirozenou cestou“ v rámci oběhu (tzv. **opotřebování**)
 - jiným způsobem (tzv. **poškození**)
- Bankovky a mince opotřebované oběhem ČNB stahuje z oběhu, ničí je a nahrazuje bankovkami a mincemi novými.

Peníze opotřebované a poškozené - pokračování

- Fyzické osoby mohou přijetí oběhem opotřebovaných nebo poškozených zákonných peněz odmítnout.
- Právnícké osoby přijímají i zákonné peníze opotřebované oběhem, pokud se jimi platí a pokud jsou **celé** a **celistvé**.

Výměna

- **v plné nominální hodnotě**
 - bankovky, pokud jsou celé a nejsou složeny z více než dvou částí, u kterých nejsou pochybnosti o tom, že k sobě patří,
 - poškozené bankovky, pokud jsou celistvé, u kterých chybí pouze část nepotištěného bílého okraje
 - poškozené celé mince

Výměna - pokračování

- **podle velikosti plochy poškozené bankovky**

(nejsou-li pochyby, že jednotlivé části k sobě patří):

- **nominální hodnoty** bankovky, jestliže je celá nebo její předložený zbytek je větší než tři čtvrtiny původní plochy bankovky;
- **jedné poloviny** nominální hodnoty bankovky, činí-li předložený zbytek polovinu až tři čtvrtiny původní plochy bankovky;
- **jedné čtvrtiny** nominální hodnoty bankovky, činí-li předložený zbytek nejméně čtvrtinu a méně než polovinu původní plochy bankovky;
- za zbytek bankovky menší než čtvrtina původní plochy se náhrada **neposkytuje**.

Zvláštní případy znehodnocení

- Bankovky, které jsou perforovány (proděravěny) velkými otvory nebo přetištěny některým z textů "SPECIMEN", "VZOR", "VZOR zkušebna platidel ČNB" nebo "CHYBOTISK zkušebna platidel ČNB,,

- Tyto bankovky budou v souladu s § 6 odst. 3 a 4 vyhlášky ČNB č. 37/1994 Sb. odebrány bez náhrady

Pozměněné bankovky a mince

- Specifický způsob úpravy pravých bankovek - např. **slepení částí dvou různých bankovek** či s **přesně vodorovně odříznutým horním nebo dolním okrajem** :

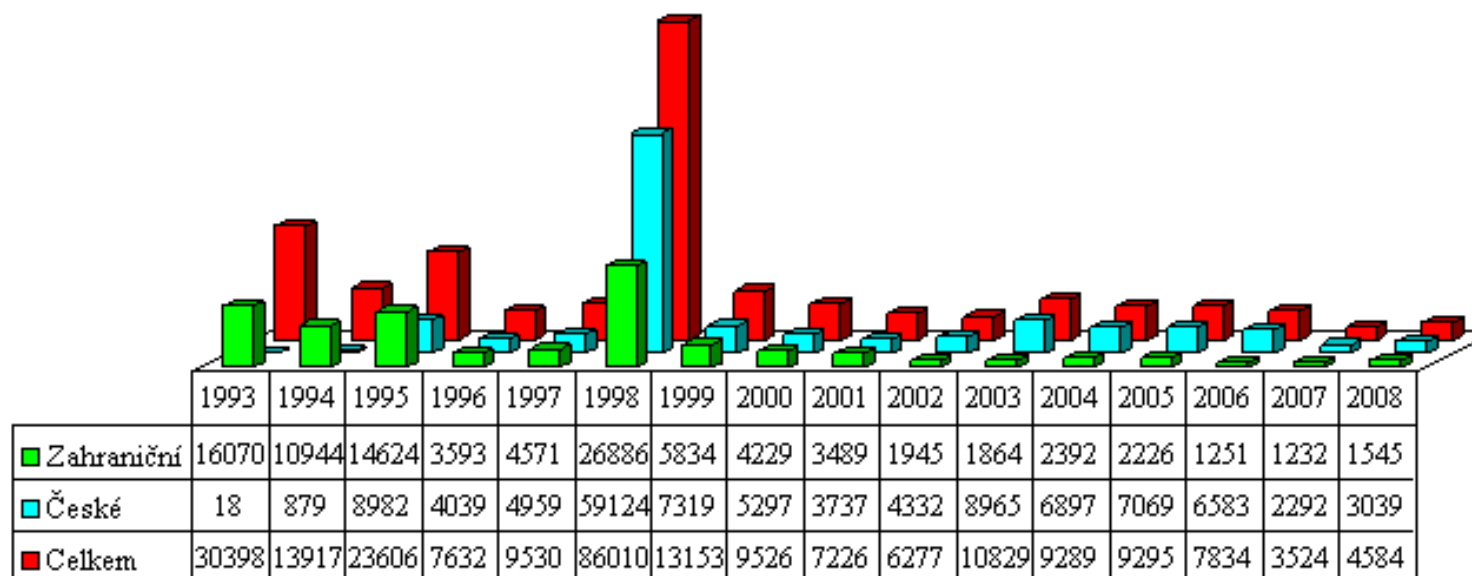

- jsou přibližně o 5-7 mm užší ("nižší"),
 - chybí jejich horní nebo dolní část,
 - bankovkám složeným z více částí chybí některá část mezi horním a dolním okrajem, které jsou k sobě přilepeny.
- Pozměňování peněz ve smyslu **§ 140 trestního zákona**
 - Bankovky jsou proto v souladu s ustanovením § 21 zákona č.6/1993 Sb. **odebírány** bankami a právníckými osobami **bez náhrady**
 - Fyzické osoby přijetí těchto bankovek odmítnout (dle vyhlášky ČNB č. 37/1994 Sb.)

Výskyt padělaných a pozměněných peněz na území České republiky

Padělaná a pozměněná platidla 1993 - 2008

Reprodukce

- Pro **reprodukcí bankovek**, mincí a jiných symbolů peněz :
 - platí vyhláška ČNB č. 553/2006 Sb a
 - vztahuje se na ni zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon.
- Ad vyhláška ČNB č. 553/2006 Sb:
 - upravuje reprodukce bankovek, mincí, šeků, cenných papírů nebo platebních karet znějících na koruny české nebo na cizí měnu (symboly peněz), nebo předměty úpravou je napodobující;
 - nahradila dřívější vyhlášku č. 36/1994 Sb.

Ad Kvantita: Pravidla pro přijímání mincí

- Mince přijímají bez omezení pouze Česká národní banka a jiné banky (s pokladnou).
- **Ostatní právnické a fyzické osoby mohou odmítnout přijetí:**
 - mincí nad 10 kusů téže nominální hodnoty,
 - mincí
 - nad celkovou částku 100 Kč u mincí do nominální hodnoty 10 Kč včetně a
 - nad celkovou částku 500 Kč u mincí vyšších nominálních hodnot,
 - platných českých pamětních mincí,
 - československých pamětních mincí.